

DĖL TEISMŲ STEBĖTOJŲ IR VISUOMENĖS DALYVAVIMO TEISMO PROCESĖ

„Kaip rodo „Lietuvos ryto“ užsakymu „Vilmorus“ balandžio 13–23 dienomis atliktos nuomonės apklausos rezultatai, **pasitikintys teismais šį mėnesį nurodė 12 proc.** apklaustųjų, t.y. 5 proc. mažiau nei praėjusį mėnesį, “ daugiau: <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/ivykiai-garliavoje-rekordiskai-pakirto-visuomenes-pasitikejima-teismais.d?id=58608761#ixzz1tQ9Uwqnm>

„Išivaizduokime situaciją žmogaus, kuris atsiduria akistatoje su mūsų teisinės sistemos netobulumais visiškai vienas ir neturi iš ko pasisamdyti gerą advokatą.

Ši situacija nebūtų tokia beviltiška, jei čia pat, ne kažkur sostinėje, atsirastų būrelis savanorių, stebinčių teismo posėdžius, pasiruošusių informuoti Teisėjų tarybą, prezidentę, Seimo Žmogaus teisių komitetą apie abejotinus sprendimus.“
<http://www.lzinios.lt/index.php/Komentarai-ir-debatai/Darom>

Šiandien egzistuojančiam Lietuvos teismų sistemos uždaramui, nepaaiškinamam teismų sprendimų neteisiškumui, kol ruošiami įstatymai dėl visuomenės dalyvavimo teismuose, **realybėje visuomenė teismuose jau dalyvauja.**

Visuomenės dalyvavimo teismo procese pradininkai ir objektyvūs teismų procesų stebėtojai Lietuvos Respublikos teismuose yra Klaipėdos m. visuomenininkai Virginija Jurgilevičienė ir Virginijus Partaukas, Lietuvos žmogaus teisių stebėtojų sąjungos steigėjas kėdainietis Donatas Šulcas. Šie, dalyvavę teismų posėdžiuose, stebėtojai fiksuoja proceso faktines aplinkybes ir procesinius pažeidimus. Savo dalyvavimą užprotokoluoja.

Vertinant jau realiai egzistuojančią teismų stebėtojų praktiką LR teismuose, teko išgirsti ir profesionalų nuomonių, neva į teismus ateina neturinčios ką veikti neadekvačios asmenybės.

Tam, kad užkirsti kelią spekuliacijoms dėl teismų stebėtojų, skubiai būtinos šios nuostatos:

1. Teismų stebėtojai dalyvavę teismo posėdyje sekančią dieną pateikia teismo stebėjimo protokolą, kuriame nurodyta:
 - Šalių procesinė padėtis ir bylos esmė, priimta nutartis;
 - Objektyvus proceso fiksavimas;
 - Išvada ar stebėto teismo posėdžio metu buvo pažeistos vienos iš šalių teisės ir kokios konkrečiai;
 - Teismo proceso stebėjimo proceso protokolas privalo būti koncentruotas;
 - Teismo posėdžio stebėjimo protokolo apimtis ne didesnė A4 formato;
 - **Protokolas turi būti paskelbtas nurodytame interneto tinklapyje, apie procesinius ir žmogaus teisių pažeidimus, neadekvačią bylos sąmatą turi būti informuotas Seimas, Teisėjų taryba, Prezidentė.**
2. Teismų stebėtojai teisme gali dalyvauti savanoriškai, ar vienos iš šalių kvietimu.
3. Teismo stebėtojų darbas neapmokamas, išskyrus kvietusios šalies įsipareigojimas apmokėti kelionės išlaidas. Teismo stebėtojai dirba savanoriškais visuomeniniais pagrindais.
4. Teismo stebėtojas byloje **kategoriškai negali ruošti procesinių dokumentų vienai iš šalių. Teismo stebėtojas – tai objektyvus teismo proceso stebėtojas, o ne vienos iš šalių atstovas.**
5. Teismo stebėtojas turi teisę teismui paduoti rašytinę užklausą dėl stebimos bylos apie tos bylos sąmatą.

Šitos teismų stebėtojų nuostatos neprieštaraujančios LR veikiantiems įstatymams, žmogaus Teisėms, be jokių materialinių sąnaudų iš biudžeto ar teismo procese dalyvaujančių šalių objektyviai padidintų teismo procesų skaidrumą ir ekonominį efektyvumą. Siekiant užtikrinti žmogaus teises, teismų stebėtojai turi dalyvauti uždaruose teismo posėdžiuose privalomai.